
TEUN DE LOR

DOOR

H. WEILAND

I.

Teun de Lor — wie kende hem onder een anderen dan dien bijnaam? Maar — wie kende hem onder dien bijnaam dan ook *niet* in het kleine Hollandsche stadje, waar ie met Malle Maartje, Onwijze Aai en Gekke Gerrit, als minderwaardig geacht deel van het menschedom, het gemoedelijk rustige straatleven stoffeerde? Schoon van het viertal het dichtst bij 't normale komend, was Teun van allen de populairste. Was er, bij oudste menschenheugenis, in 't plaatsje ook niet altijd een Teun de Lor geweest, die, met vaders beroep, ook diens toenaam had geërfd, en, mochten die andere straatfiguren nog wel eens op 't appèl ontbreken, trok Teun niet iederen werkdag, in elk seizoen en bij alle weer het stadje door, waar ie in alle straten gezien werd? Al wat het huis afwierp bij armen, gegoeden en rijken, al wat te slecht was voor den uitdrager en te goed voor den mesthoop, het wachtte, in de bontste verscheidenheid, op Teun de Lor, het kleine manneke met het grijs-stoppelig, groezelig gezicht, het manneke in het vettige, bruine buis om het schonkige lijf, voorovergebogen zijn groote, open handkar duwend, om de tien huizen, zonder even op te zien, met schorre stem roepend: — Oud ijzer! lorren en beene! lorre! lorre! Bij dien roep schoot huismoeder of dienstmeid met haar vrachtje de straat op en hield het Teun voor. Teun keek en keek — dan kwam de prijs, altijd hoog genoeg om concurrentie

onmogelijk te maken. Een hooger en dan Teun noemde te krijgen — het kwam bij niemand op. Wie Teun nog niet kende, mocht het al eens willen probeeren, Teun keurde haar zelfs geen antwoord waard. 't Was bij hem echt: *à prendre ou à laisser* — zijn kar schoof al weer voort.

— Oud ijzer! lorren en beene! lorre! lorre! — en dien onherroepelijk vasten prijs, niet veel meer kreeg iemand ooit van hem te hooren, zelfs de straatjongens niet, die het mochten wagen zijn kar op zij te trekken en die hij, desnoods, wel met een schop wist weg te werken. Tegen twaalven trok Teun op zijn huis aan, het voorste van het lange, nauwe slop, waar 't kleine stadje zijn ergste paupers opborg, uitkomend op een armoedige achterstraat, van achter uitlopend op een breeden dam langs een moddergracht. Zijn kar bracht hij daar in zijn groote schuur. Dan kookte ie in zijn vertrek aan de straat zijn middagpotje, als hij het niet haalde bij een buurvrouw, die, sinds zijn vrouws dood, voor hem waschte en naaide en zijn huisje schoon hield. Bij mooi weer trok hij, na zijn eten, het stadje nog wel eens weer in, doch dan niet achter zijn kar, maar met een reusachtigen zeildoeken zak op zijn rug. Hij scharrelde langs de haven en op de schepen om een koopje oud touw of oud ijzer en schooierde om een zoodje visch; bij laag water trok hij den rivierkant langs op zoek naar brandhout en wat de eb verder van zijn gading had achtergelaten. Maar anders was ie 's middags in zijn groote schuur met het groote hangslot, zijn pakhuis aan de stinkgracht. Daar maakte ie zijn opgekochte waar klaar voor de stad, waar hij eenige malen per jaar heentrok met een hoogopgetorenden wagen. 's Zomersavonds liep hij op en neer op den zanddam en tuurde in de groene moddersloot of stond, uren achtereen, in de achterstraat tegen zijn huismuur geleund, dikke rookwolken uit zijn neuswarmertje te trekken. 's Winters trok ie, als het begon te donkeren, naar zijn groot, hol vertrek met eenmaal witgepleisterde muren en eenmaal roodsteenen vloer. Een uit balenzakken saamgelapt gordijn voor het groote raam sloot daar de wereld buiten; een tafel, een paar stoelen en een kastje meubelden het; een groote, ouderwetsche potkachel gaf er warmte.

In het stadje voor zijn negotie, op zijn dam, voor zijn huismuur

en in zijn schuur — anders kwam Teun nergens. In de vischbank niet, het gewone *rendez-vous* van zijn soort menschen; zelfs bij zijn burens niet, met wie hij vaak in dagen ternauwernood een woord wisselde.

— Ouwe sufferd! — luidde 't oordeel over Teun van de burens in het slop, van de kerels en de wijven, wanneer hij ze, in een groepje bijeenstaande, zonder op ze te letten, voorbijliep en een ruwe of schunnige aardigheid, die hen van lachen deed schudden, bij hem geen spier vertrok.

— Ouwe droogpruimer! — ging het, wanneer ze botje bij botje deden voor 'n vroolijken avond, voor jenever en stinksigaren en Teun wel wat bijpaste, maar, hoe ze ook praatten, niet van de partij wou wezen.

— Ouwe duitendief! ouwe potter! — was het, wanneer ie met zijn kar, volgeladen uit zijn pakhuis, naar de stad trok of van dien tocht met glunder gezicht terugkwam.

Hadden ze gelijk? Voelde Teun inderdaad voor niets of niemand ter wereld anders dan voor zijn negotie en vooral voor de revenuen er van, Teun, die at en dronk, alleen maar om in 't leven te blijven, zooals hij rookte, enkel, naar 't scheen, om veel rook te maken, die bij niemand ooit een voet in huis zette en 't gelukkigst was, naar 't leek, als hij dood-alleen, zonder gedachten, kon zitten voortsuffen? Was hij werkelijk niet meer dan een ouwe suffer, een ouwe droogpruimer en een ouwe vrek, zooals ze hem in 't slop nagaven? Neen! Teun had een hart; dat hart had zijn teere plek; dat hart ging liefhebbend naar iemand uit. En dat was naar zijn jongen, zijn eenigen, zijn Kees, in 't stadje, zoo rijk aan scheldnamen, bij ieder bekend onder den ondoordringbaar duisteren bijnaam van: De Broks. Kees' moeder was gestorven, toen de jongen tien jaar was. Van treuren over haar was bij Teun niet veel ingekomen: al wat er bij hem van haar was overgebleven, was al gauw niet veel meer dan de gedachte, dat het, bij haar leven, met zijn potje, zijn garderobe en zijn huishoudentje toch heel wat beter ging, dan nu zich te hooi en te gras een buurvrouw daarover ontfermde. Maar met zijn Kees, toen ie de jongensschoenen begon te ontgroeien, was ie veel, was ie heel veel

in gedachten bezig: bij zijn negotie, onder zijn vuil werk in zijn pakhuis, in zijn suffen 's wintersavonds achter zijn potkachel, in het natellen van zijn spaarduiten vooral, zorgvuldig onder in zijn bedstee bewaard. Meest gingen dan die gedachten de toekomst in en die toekomst was: — zijn Kees, man geworden, de voorvaderlijke negotie voortzettend, maar in een andere buurt dan in *zijn* achterstraat, in een ander huis dan in *zijn* krot in het slop — in een huisje, zooals hij er voor zijn jongen in gedachten een klaarmaakte uit wat hij op zijn tochten door 't stadje benijdend zag, — een huisje met een tuintje er vóór en een lapje grond er achter, zijn Kees daarin met een vrouwtje, doch een andere dan de gore slonzen uit het slop, en hij, Teun, oud geworden, te oud voor zijn werk, ook uit het slop *weg* en bij zijn Kees *in*. Voor die toekomst was hij met zijn hart bij zijn negotie en zijn verdiensten, daarvoor ontzei hij zich wat nog maar eenigszins kon, door die toekomst had hij gelukkige oogenblikken bij zijn overgewonnen geld, genoot hij van zijn al boller wordenden geldbuil. Tegenover niemand liet hij zich echter ooit, ook niet met een enkel woord, over die droomen uit; zelfs zijn Kees kreeg er alleen nu en dan, in een duistere toespeling, *iets* van te hooren: het was en bleef *zijn* geheim en het was er hem des te liever om.

Dat waren Teuns goeie dagen: zijn Kees een kind, zijn Kees een willige jongen met zin in het werk van zijn vader en hij, Teun, lustig bouwend aan zijn luchtkasteel. Dat waren Teuns goeie dagen. Maar ze mochten niet duren en minder goede, ja slechte kwamen. Kees bleef niet de onbedorven, willige jongen met den ijverigen koopmanszin van vaderszij. De familieaard van moeders kant kwam bij hem boven, kreeg en hield gaandeweg meer de overhand en, toen Kees tegen de twintig liep, moest Teun, die in dien goeien tijd met zijn Kees niet meer dan hoognoodig en dan nog alleen over de negotie praatte en zich over zijn zoet geheim zelfs niet meer dan met een enkel raadselachtig woord tegenover hem uitliet, in een week soms meer woorden gebruiken dan in dien gelukkigen tijd in een geheel jaar.

Het was 's morgens, als Kees liever lui in zijn bed bleef liggen dan dat hij er met vader op uittrok; 't was 's middags, in 't pakhuis,

als ie, jagend om maar weg te komen, eigenlijk meer tegenwerkte dan meehielp; 't was 's avonds, als ie, een heelen tijd, nadat Teun was te bed gegaan, pas thuiskwam. Teun foeterde, Teun vloekte op 't laatst; hij liet Kees eindelijk 's avonds voor een gesloten deur komen: 't werd er niet beter, 't werd er eer erger op. Toen probeerde Teun het met zachtheid en met toegeven: 't hielp al evenmin. En eindelijk trok Teun moedeloos zijn hand van zijn jongen af: hij was nu eenmaal niet meer dan een lummel, een doeniet, die zijn tijd sleet op straat, langs den weg en in de kroeg en alleen thuiskwam om te eten en te slapen. Zoo zat Teun neer bij het puin van zijn ineengestort luchtkasteel. Hij had er echter te lang en met te veel lust aan gebouwd om niet nu en dan nog eens — als een kind met zijn gebroken speelgoed doet — de stukken aan elkaar te passen: zóó was het geweest en — zóó kon het weer worden. Doch ook dat moest hij opgeven. 't Was, toen Kees, in wien de vagebondsard ten slotte te machtig werd, op zekeren dag er vandooring. Er was ingebroken in Teuns pakhuis. Kees, schoon buiten de zaak staande, had den schijn van medeplichtigheid tegen zich en toen de politie op zekeren dag op de daders, goede bekenden van Kees, de hand lei, ging *hij* den nacht daarop er vandoor, naar 't algemeen vermoeden in een van de woonwagens, die de kermis in 't stadje had gebracht.

Zoo was Kees weg. *Zou ie wegblijven?* Teun wou er niet zoo dadelijk aan. Hij bleef 's avonds één, soms twee uur, langer opzitten dan ie gewoon was: Kees kon terugkomen. Als ie eindelijk naar bed ging, zette ie op de tafel brood, op de potkachel de koffie klaar en lei ie den huissleutel op den richel van 't raam: als Kees eens terugkwam! In zijn bed lag ie nog een tijdlang te luisteren en den volgenden morgen was zijn eerste gang naar boven, naar Kees' bed: hij mocht eens gekomen zijn. Dat was den eersten winter. Doch toen die winter ging en de zomer daarna en Kees niet kwam, en de tweede winter inging, toen bleef Teun niet meer op en zette ie niets meer klaar en klom ie 's morgens niet meer naar boven. Toch bleef hij hopen. Maar toen ook *die* winter ging en Kees nog niet kwam, toen wist Teun het niet meer. Of ja, hij wist het *wel*: het zou met Kees' terugkomen gaan als het met Kees' huisje met het tuintje er voor en het vrouwtje er in was gegaan: Kees zou niet terugkomen. Hier

zou hij oud worden — alleen; hier zou hij eindelijk neerzitten, neerliggen, gebrekkig, eenzaam; een stakkerd, om wien niemand zich in zijn leven bekommerde en in zijn sterven nog minder. Zoo schreide het uit Teuns arme ziel en — niemand gaf antwoord.

II.

Het „Leger”, de groote godsdienstige nieuwigheid in die dagen, was ook in 't stadje gekomen. Ouderwets orthodoxe menschen mochten bedenkelijk het hoofd schudden en zich ergeren, minder zwaartillenden de schouders ophalen en veelbeteekenend den wijsvinger aan 't voorhoofd brengen, nieuwsgierigen en belangstellenden, met een enkelen spotlustige er onder, vulden avond aan avond de uit een nettenschuur tot die nieuwe bestemming gemetamorphoseerde vergaderzaal der heilsarmee. Het slop echter, Teuns slop, kwam er *niet*. Wie uit het slop zette ook ooit een voet in de kerk? — of het moest, te hooi en te gras, een enkele bedeelde zijn, die dominee of ouderling of diaken op hun ambtelijken rondgang ook wel in zijn huis moest ontvangen? — wie daarbuiten vielen, hielden, als dat kerkelijk bezoek in aantocht was, stelselmatig hun deuren op slot. Kerk, godsdienst, — dat was niets voor het slop, niets voor hun „soort menschen.” Dat was voor anderen, die het beter in de wereld hadden, voor wie het begon, als ze hun kinderen ten doop brachten, voor wie het doorging, als ze in de koets met trappelende paarden van het stadhuis naar de kerk reden, voor wie het 't leven besloot in de toespraak van den dominee aan het graf. Maar het slop stond hierbuiten en het slop bleef ook *buiten* de nettenschuur.

Het slop bleef er buiten — behalve één, behalve Teun. *Hij* kwam er, al was het bij toeval, zooals wij, menschen, zeggen. Op een avond moest ie uit een pakhuis, niet ver van de schuur, waar het Leger zijn bijeenkomsten hield, een koopje oud touw afhalen. Doch de verkooper liet op zich wachten, een kwartier, een half uur — en nog kwam ie niet. Teun, in de straat op en neer dreutelend, hoorde het gezang. Na eenig aarzelen ging ie 't portaal in. Na 't zingen hoorde hij spreken en bidden. Dat greep hem: zacht sloop hij binnen en

.

schoof op de achterste bank. Zijn koopje liet hij zijn koopje; hij bleef tot het eind. En sinds kwam ie er avond aan avond. Uit de kerels en wijven van het slop mochten er, als ie nu weigerde voor hun vroolijken avond bij te passen, smalen: — o Ja, die hoort nu bij de fijnen, hè Teun? — een kwajongen mocht hem, voortsjokkend achter zijn wagen, zijn kar op zij trekken en tot innig genoeg soms van den voorbijgaander, toegillen: — Teun, Halleluja! Lor, bloed en vuur, jongen! — het raakte hem niet, hij bleef geregeld iederen avond gaan. Hij met het kleine groepje getrouwen, die bleven komen, toen de eerste fleur voor nieuwsgierigen en grappenmakers er al lang af was. Een klein clubje was het, die blijvers: meest mannen, van Teuns leeftijd en als hij, uit de mindere, de minste menschjes met een paar dronkaardstypen en een enkele echte boeventronie er onder. Teun zat nu niet meer op de achterste bank, zijn vaste plaats van den eersten tijd, maar midden tusschen de getrouwen, en, toen het Kerstmis werd, in 't volle licht van den Kerstboom, met blij gezicht als de andere groote kinderen. Doch zingen als zij deed hij niet: muziek haalde zelfs het Leger niet uit Teun. Neen, zingen deed Teun niet, zelfs niet op Kerstmis, maar wat hij *wel* deed, was — luisteren. Luisteren, dat deed ie. Naar ééne spreekster vooral. Het was een jonge vrouw, vriendelijk als een dochter voor haar „mannelijkes”, die zij nooit dan met „Vader” aansprak. Als anderen spraken in de bijeenkomst, bleef Teun gewoonlijk, uiterlijk onbewogen, op den grond zitten staren. Maar als *zij* sprak, met zachte, diepe, zielvolle stem, als innige liefde tot Christus en tot de zielen haar woorden in teerheid doopte en zij, voor de armen en ellendigen vóór haar, den Heiland der armen en ellendigen deed herleven met een realiteit, of Hij zóó de nettenschuur zou binnenschrijden, of zij Hem op straat of thuis zóó zouden ontmoeten, dan *moest* Teun wel opzien, dan trok er glans over zijn grijs-stoppelig gezicht en kwam er licht in zijn oog, waaruit hij nu en dan tersluiks een traan wegpinkte. En als zij bad, als zij haar „mannelijkes” aan Jezus’ voeten bracht met liefde en geloof als de vrienden van den geraakte in het Evangelie, als zij dan tot Jezus sprak, of Hij vóór haar stond, en met een vertrouwen, dat zij haast Zijn hand greep om die op haar „mannelijkes” te leggen, dan dunde vaak ook voor Teun de gordijn en trok gansch weg en zag

hij Jezus' heerlijke lichtgestalte, die zich overboog, overboog ook tot *hem*.

De „mannetjes” moesten, naar de gewoonte van het Leger, ook zelf „getuigen”. Doch Teun kregen ze er niet toe om, ook maar één woord, te zeggen. Toch had hij het betere dan „getuigen”: hij had Jezus gezien, zijn blik op zich voelen rusten, zijn hand hem voelen aanraken. En Jezus ging met hem, als ie 's morgens het stadje doortrok achter zijn wagen en negotie deed, als ie 's middags werkte in zijn gore koopwaar, als ie 's avonds in zijn huis zat, tot ie weer naar de schuur trok en weer luisterde en luisterde. Wat deerde het hem, dat de kerels en wijven in het slop, van wie hij zich nu geheel afgezonderd hield, hem soms nagiechelden of de kwajongens op straat hem eens najouwden? In zijn grauw, kil bestaan was een fonkeling van licht gevallen, was een tinteling van gloed binnengestroomd — wat deerde hem dat andere? Hij had Jezus en diens *grootte, grootte* liefde.

Eén winter nog, na dien eersten, bleef het Leger in 't stadje: toen ging het. De ware bodem voor dat werk was het daar toch niet. Een deel der trouwe mannetjes uit de samenkomsten bleken bij den weg bezaaid te wezen, maar een paar bekende dronkaards bleven nuchter en enkele uit de blijvers werden trouwe kerkgangers. Dat laatste wilden ze Teun ook maken. Maar het lukte niet: het Leger was zijn kerk geweest en na die eerste was er voor hem geen tweede meer. Dat was een van Teuns eigenwijsheden. Zijn burens in 't slop viel dat mee: ze hadden hem fijner gedacht en de steeg en de kerk, die bleven zoo toch twee. Onder de kerksche menschen waren er, die Teuns doen heel natuurlijk vonden. Wat kon er op zoo'n grond — het Leger bedoelden ze — nu goeds groeien? Hielp het menschen als Teun eigenlijk nog maar niet verder van 't pad? Weer anderen smaalden: — Teun zal er de negotie nog eens op hebben nagekeken, eer hij voorgoed fijn werd. Was er in die steeg wel één zuiver? Je zag het toch maar aan dien weggeloopte schooier van Teun

Teun kwam niet te weten wat er zoo van hem gedacht en

gemompeld werd — doch al was dit *wel* zoo geweest, het zou hem niet gedeerd hebben: Had hij niet Jezus en diens *grootte, grootte* liefde?

III.

De jaren gingen: Teun werd oud.

Ze zagen het aan hem in 't stadje. Zijn hoofd hing dieper, hij droop haast door zijn kleeven, hij kwam bijna niet meer vooruit achter zijn wagen en hij was de pientere koopman van vroeger niet meer.

— 't Zal het Halleluja wezen, dat nog door zijn kop suist — spotte een grappenmaker uit de weinigen, die zich Teuns gaan naar het Leger nog herinnerden.

Zijn burenen in 't slop merkten het. Zelfs bij mooi zomerweer zagen ze hem niet meer aan de sloot of aan de steeg en menigen middag slofte ie al vroeg uit zijn schuur naar zijn huis.

— 't Sagrijn om zijn jongen eet hem op — gaf een medelijdende buurvrouw als haar verklaring.

Teun voelde het zelf, als ie achter zijn wagen of in zijn schuur haast niet meer voort kon en dus maar gauw naar huis ging, om daar te suffen en te slapen. Ja, hij werd oud. En dat zou doorgaan — wie wist, hoe hard? Dat zou doorgaan; hij zou ziek worden, er zou iets met hem gebeuren, hij zou sterven en — hij zou alleen zijn. De angst overviel hem.

— Als hij er eens met een van zijn burenen over sprak? —

't Was een heel ding voor Teun, maar op een keer, met zijn overbuur aan den praot, greep ie den moed en begon er, op zijn manier, over.

Maar deze, een stevige tachtiger, keek hem bij 't eerste woord schuin aan en viel uit: — Oud? *jij* oud? Loop, kerel! de duivel is oud! — en Teun zei niets meer.

Toen keerden zijn gedachten weer naar zijn jongen, zijn Kees. Toen ie pas bij 't Leger was, had ie veel voor hem gebeden: als Jezus ook hem eens tegenkwam! Doch zoetjes aan was hij daarin verslapt en hij bad, doch vrij *vormelijk*, alleen nog maar, iederen

avond voor zijn Kees, die al zooveel jaren weg was, al een paar maal in de gevangenis had gezeten en nu rondzwierf. Maar nu, in zijn angst voor oud worden, voor ziek worden en sterven en dat alleen, alleen, kwam dat oude verlangen weer boven en wel met verdubbelde kracht. Als ie nu 's avonds alleen in zijn vertrek zat, dacht hij alles nog eens door, wat hij in het Leger van Jezus had hooren vertellen en zingen. Hij dacht het door, zoolang, tot het was of Jezus zijn schamel vertrek binnentrad en vóór hem stond. En dan begon hij tot Jezus te spreken. Hij vertelde Hem van zijn oud worden, van zijn angst voor wat komen zou. Hij begon tot Hem over zijn jongen, het eenige, wat hij op de wereld had, over zijn jongen, dien hij zoo noodig had en naar wien hij zoo verlangde en op het laatst was het, in vurig begeeren: *Heere, breng mijn Kees toch terug; dat ik hem toch nog eens gezond thuis mag hebben!*

Zoo bad ie nu, avond aan avond, dag aan dag. Maar de winter ging èn de lente èn de zomer — zijn Kees kwam niet. 't Werd herfst, 't werd weer winter, de slechte tijd voor menschen, die, als zijn Kees, langs de wegen zwierven. Het weer zou hem nu naar huis drijven; nu zou ie komen. In de lange avonden zat Teun te wachten, te luisteren; in den nacht schrikte ie wakker: ging daar zijn deur niet? Maar die winter ging ook en zijn Kees kwam niet. Toen voelde Teun, dat hij anders moest bidden, dan hij tot nu toe gedaan had. Het *gezond* zou hij uit zijn gebed weglaten en voortaan bad hij alleen nog maar: *Heere, breng hem thuis; gij weet hoe ik hem noodig heb.*

En ook dit bad hij, avond aan avond en dag aan dag. Maar een zomer en een winter gingen weer en nòg kwam Kees niet. De herfst, de winter kwam aan: zou Teun nòg iets van zijn gebed afdoen? In zijn eerste bidden had hij gevraagd, zijn Kees *gezond* terug te mogen hebben, zijn Kees, die, een andere jongen geworden, hem in zijn ouderdom, zijn ziekte, zijn sterven zou bijstaan; in zijn tweede gebed had hij dit niet meer gevraagd, doch wel nog er bij gehoopt; nu zou ie dit voorgoed laten vallen en iets vragen, dat God hem niet weigeren zou, ja niet weigeren *kon*. Was God zelf niet Vader en had Jezus

niet verteld, dat die Vader uitging den weg op, dien de verloren zoon zou afkomen, uitging en uitzag, of ie nog niet kwam?

En voortaan bad Teun: *Heere, als ik mijn jongen nog maar eens zien mag, nog maar eens in mijn huis mag hebben, al is ie ziek, al is ie ellendig, al is het desnoods om hier te sterven.*

De winter kwam, strenger dan er in jaren een geweest was.

— Nou komt Kees zeker, nou moet ie komen — gingen Teuns gedachten.

— Hij is ziek (het stond bij hem vast, dat Kees ziek was) en de kou zal hem naar huis drijven. Ja, nu moest ie komen, of hij vond zijn vader niet meer: deze winter zou *hem* den knak geven.

Het stond vast bij Teun, zóó vast, dat hij elken avond tegen donker, diep ingepakt tegen de kou, de achterstraat doorsloop, de Hoogstraat af en den dijk op liep: dien kant op was Kees weggegaan, dien kant af zou ie terugkomen. Een eind liep ie den dijk op, huiverend, klappertandend, worstelend tegen den snijdenden wind, die over de lage landen kwam aanhuilen. Zoo had de Vader gedaan, tot hij eindelijk zijn jongen in de verte had gezien: zoo zou het ook hem gaan. Maar hoe Teun tuurde en tuurde, er kwam niemand, en, kwam er al eens iemand, het was zijn Kees niet. Als ie dan, eindelijk maar naar huis teruggegaan, van achter zijn gloeiende kachel door zijn half ontdooid bovenraam naar de flonkerende sterren keek, kon hij wel eens klagen: — Heere! alles staat hier toch klaar voor Kees: eten en drinken en droge kleeren en Gij hebt me toch beloofd, dat hij vanavond komen zou — maar het eind was ook dan weer kinderlijk: — Maar nou komt ie zeker morgen

Om Nieuwjaar veranderde het weer: voor vorst kwam er wind en regen.

— Dat 's het voorjaar — dacht Teun met eenige ongerustheid. — Nou moet Kees zich haasten, nou kort zijn tijd op.

Zijn verlangen werd sterker, zijn bidden langer en vuriger.

Op een avond was het stormiger en buiiger dan het nog geweest was. Toch liep Teun verder den dijk op dan ie nog gedaan had. Maar, hoe ver hij ook liep, er kwam geen Kees. Doornat en moe

keerde ie eindelijk maar terug. In zijn huis trok hij droge kleeren aan en zette zich bij zijn kachel.

— Had hij zich *zelf* maar antwoord gegeven op zijn bidden? Had God hem niet bedrogen? — Maar neen, neen! — ging het er tegen in — vanavond, vannacht komt ie zeker.

Al biddend, vol vertrouwen en al luisterend naar komende voetstappen, dommelde Teun ten laatste bij zijn vuur in.

In zijn droom liep hij weer op den dijk, lang, heel lang, ver, heel ver. Hij voelde de moeheid over zich komen, de geslagenheid, de uitputting eindelijk, tot hij haast niet verder kon. Zou ie teruggaan of zou hij, in den wind en den regen, op den berm van den dijk gaan zitten wachten? Neen, voortgaan zou ie, voortgaan, tot hij er bij neerviel. En voort ging ie weer, al verder en verder, voort ging ie en tuurde en tuurde, tot opeens! Kwam daar niet iemand, al dichter, al dichter? Was het — zijn Kees niet?

Met een schok werd Teun wakker. Doch niet ten volle. Verwezen staarde ie het vertrek rond Waar was ie? Waakte ie of droomde ie nog?

Maar dat was geen droom, dat was echt: die voetstappen, slepend buiten in zijn steeg, zijn deurklink, die rammelend opging.

Teun wou opstaan, maar hij kon niet en staarde wezenloos naar zijn deur.

Ze ging open, er schoof iemand binnen, een man in een lange jas vol scheuren, zijn pet diep in zijn oogen gedrukt, een stok in zijn hand.

't Was een oogenblik, of Teun het besterven zou: het *was* zijn Kees.

— Vader! hier ben ik! — klonk een stem, zacht en heesch en meteen viel Kees als een blok op den stoel tegenover Teun neer.

Nog een oogenblik zat Teun, starend als een zinnelooze; toen, met inspanning, stond ie op en stak Kees zijn hand toe.

— 'k Wacht je al zoo lang, jongen, maar je *bent* er; ik wist, dat je komen zou.

Teuns stem beefde, zijn handen omklemden die van Kees krampachtig. Hij moest even tot bezinning komen. 't Was te veel voor hem.

Toen ging ie kalm naar de kast, haalde er het gesneden brood uit en lei het voor Kees op de tafel neer. Uit den steenen pot op de

kachel schonk hij hem een groote kom zwarte koffie in, die Kees gretig inslokte.

— Kom, Kees! eet nou. Je zult wel honger hebben — noodde Teun. Maar Kees bleef suf voor zich uit zitten staren.

— Kom, Kees! eet nou — drong Teun aan — dan kun je naar bed. Kees klopte, als antwoord, op zijn mouw, waar het water uitdroop.

— Ga dan eerst naar boven, Kees! en trek schoon goed aan, het ligt klaar bij je bed.

Kees wou opstaan, maar aanstonds viel hij weer op zijn stoel.

— Kleed je dan hier maar uit, bij de kachel.

Teun was de trap al op; met een pak droge kleeren kwam hij na een oogenblik beneden.

Kees stond op en strompelde naar den donkersten hoek van 't vertrek.

Tevergeefs probeerde ie een stuk zwart-vuil ondergoed over zijn hoofd te trekken.

Teun schoot toe en hielp hem. Hij schrikte, toen hij Kees op zijn rug zag; een levend geraamte!

— Toe Kees, eet nou wat! — drong Teun aan, toen ie Kees weer op zijn stoel had.

Kees schudde het hoofd.

— Drinken! — stotterde ie heesch — drinken! moe moe

Teun schonk Kees weer in. Gretig greep hij toe; zijn tanden klapperden tegen de kom.

— Ga dan maar naar boven, naar bed, jongen! Alles is klaar. Morgen kunnen we dan wel praten.

Kees stond op en waggelde naar de trap. Voetje voor voetje, telkens rustend, boven zijn kracht gesteund door Teun, kwam ie eindelijk boven.

De wind gierde over den zolder, waar het lekte aan alle kanten.

— Is 't erg, jongen? Mot ik den Meester ¹⁾ halen? — vroeg Teun, toen ie Kees in bed had.

— Hoeft niet; laat me maar liggen.

Teun lei Kees' hoofd gemakkelijk en stopte hem aan alle kanten

¹⁾ Dokter.

in, zooals ie, voor jaren, toen Kees' moeder pas dood was, altijd had gedaan. Toen ging ie naar beneden.

Maar op zijn bed kwam Teun dien nacht niet.

Nu en dan zat ie een oogenblikje op zijn stoel, half wakend, half slapend, doch al gauw liep hij zijn vertrek weer op en neer, luisterend, of ie boven iets hoorde. Een paar maal ging hij een paar treden de trap op en luisterde scherper; nog hoorde hij niets.

Doch tegen den ochtend werd het hem te machtig.

Met een oude, walmende keukenlamp in de hand klom hij naar den zolder.

— Kees! — zei hij dringend, terwijl hij bij de trapopening bleef staan.

— Kees! Kees! — herhaalde ie dringender, toen er geen antwoord kwam.

Toen stapte ie, bevend, naar Kees' bed.

Hij hield de lamp boven diens gezicht, met zijn verschrompelde hand voelde ie Kees' gezicht en handen en voeten — toen doorvoer het hem, met al zijn verschrikking, dat *God zijn laatste gebed had verhoord, dat hij zijn Kees gezien had, dat hij hem in zijn huis had gehad, doch dat hij daar gekomen was om te sterven* — zijn Kees was dood.